

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีบทบาทและภารกิจในการพิจารณาพิพากษารรคดีในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ให้เป็นไปด้วยความเที่ยงธรรมตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประเทศไทยแบ่งศาลยุติธรรมออกเป็นสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา การแบ่งศาลยุติธรรมออกเป็นสามชั้นศาลนี้เป็นไปตามหลักการตรวจสอบและหลักการถ่วงดุลอำนาจตุลาการ ซึ่งวัตถุประสงค์แท้จริงที่กฎหมายเปิดโอกาสให้คู่ความใช้สิทธิอุทธรณ์และฎีกาได้อย่างกว้างขวางนั้นก็เพื่อให้สิทธิแก่ประชาชนได้มีโอกาสแสวงหาความยุติธรรมในลำดับขั้นที่สูงขึ้นโดยการตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลล่าง อันเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมอย่างเต็มประสิทธิภาพ

ศาลฎีกาเป็นศาลยุติธรรมชั้นสูงสุดของประเทศ มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษารรคดีที่วราชาอาณาจักร ได้แก่ บรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายว่าด้วยการฎีกา คดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นโดยตรงต่อศาลฎีกาโดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามกฎหมายเฉพาะ เช่น คดีภาษีอากร คดีแรงงาน คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และคดีล้มละลาย เป็นต้น รวมถึงคดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาโดยเสนอคำฟ้องหรือคำร้องขอต่อศาลฎีกาโดยตรงในลักษณะเป็นศาลพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นต้น ได้แก่ คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีเลือกตั้ง เป็นต้น รวมทั้งยังมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดหรือสั่งคำร้องคำขอที่ยื่นต่อศาลฎีกาตามกฎหมาย คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกานั้นให้ถือเป็นที่สุด

จากอำนาจพิจารณาพิพากษารรคดีต่างๆ ของศาลฎีกาดังที่กล่าวมา ประกอบกับปริมาณคดีที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอันเป็นผลเนื่องมาจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งนอกจากจะทำให้ปริมาณคดีเพิ่มสูงขึ้นแล้วยังทำให้คดีที่เกิดขึ้นมีลักษณะซับซ้อนยากแก่การพิจารณาทำให้ระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาแต่ละคดีเพิ่มขึ้นตามไปด้วย จึงเห็นได้ว่าบทบาทและภาระหน้าที่ของศาลฎีกาต่อกระบวนการยุติธรรมไทยนับวันยิ่งทวีความสำคัญดังที่ตระหนักทั่วกัน การให้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาต่อศาลฎีกาได้อย่างกว้างขวางเพื่อให้ศาลฎีกาได้มีโอกาสตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดต่างๆ ในการพิจารณาพิพากษาคดี

ของศาลล่างแทบทุกคดีเช่นนี้ แม้จะมีผลดีในแง่ความยุติธรรมเพื่อเป็นการสร้างหลักประกันให้กับประชาชนว่าจะได้รับความเป็นธรรมจากการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างละเอียดรอบคอบถึงสามชั้นศาล แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งการเน้นบทบาทของศาลฎีกาเช่นนี้กลับเน้นย้ำให้ประชาชนเกิดทัศนคติในแง่ที่ว่าตนมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีถึงสามชั้นศาล และจะยอมรับนับถือในผลของคำพิพากษาศาลยุติธรรมก็ต่อเมื่อคดีนั้นได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลฎีกาแล้วเท่านั้น ส่งผลให้ปริมาณคดีเพิ่มขึ้นในศาลฎีกาอย่างรวดเร็วไม่สอดคล้องต่ออัตรากำลังของผู้พิพากษาและบุคลากรในส่วนต่างๆ ของศาลฎีกา นำมาซึ่งปัญหาคดีคั่งค้างในศาลฎีกา อันเกิดจากความล่าช้าในการพิจารณาพิพากษาคดีเพิ่มมากขึ้นทุกปี อันอาจกล่าวได้ว่าศาลฎีกาไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนและสังคมด้วยความรวดเร็วเพียงพอ ซึ่งปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาพิพากษาคดีนี้นับเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรง ดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่า “ความล่าช้าคือความไม่ยุติธรรมในรูปแบบหนึ่ง” เป็นผลให้นำมาซึ่งนโยบายของศาลยุติธรรมในการแก้ไขปัญหาคดีล่าช้าในศาลฎีกาตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนากระบวนการ คำพิพากษาโดยผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา การปรับปรุงระบบการจำแนกประเภทคดีและการจ่ายสำนวนการเพิ่มอัตรากำลังของผู้พิพากษาในชั้นศาลฎีการวมทั้งนำระบบการระงับข้อพิพาทโดย การไกล่เกลี่ยมาใช้ ที่กล่าวมานั้นก็เพียงบรรเทาปัญหาได้ระดับหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้ จากสถิติคดีของศาลฎีกาย้อนหลัง 10 ปี ตั้งแต่ปี 2541 จนถึงปี 2550 นั้น จะเห็นได้ว่าแนวโน้มปริมาณคดีรับใหม่ของศาลฎีกามีปริมาณมากเกินกว่า 10,000 คดีทุกปี ซึ่งไม่ได้สัดส่วนกับปริมาณคดีที่ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเสร็จ อันส่งผลให้ปริมาณคดีค้างพิจารณาในศาลฎีกาเพิ่มสูงขึ้นทุกปีตามลำดับ

ตาราง 1 สถิติคดีของศาลฎีกา ตั้งแต่ปี 2541 จนถึงปี 2550¹

ปี	คดีค้างมา (คดี)	คดีรับใหม่ (คดี)	รวมคดีค้างมา และคดีรับใหม่ (คดี)	คดีเสร็จไป (คดี)	คดีเสร็จไป ร้อยละ
2541	1,449	8,233	9,682	8,157	84.25
2542	1,525	11,227	12,752	9,876	77.45
2544	4,003	11,787	15,790	9,880	62.57
2545	5,910	11,396	17,306	7,344	42.44
2546	9,962	14,307	24,269	10,907	44.94
2547	13,362	15,872	29,234	12,600	43.10
2548	16,643	12,722	29,356	8,822	30.05
2549	20,534	13,394	33,928	9,539	28.11
2550	24,389	14,749	39,138	10,715	27.37

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นจากปัญหาคดีค้างพิจารณาในศาลฎีกาอันเกิดจากความล่าช้าในการพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยผลักดันให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสอง โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักการใหม่ว่าด้วยเรื่องอำนาจศาลฎีกาในการปฏิเสธคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลยุติธรรมสูงสุดของประเทศได้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีที่มีความสำคัญเพื่อวางแนวบรรทัดฐานแก่สังคมเท่านั้น อันจะส่งผลให้คดีที่ได้รับการพิจารณาโดยศาลฎีกามีปริมาณที่เหมาะสมและสามารถพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จโดยรวดเร็วไม่ค้างพิจารณาเป็นจำนวนมากดังเช่นปัจจุบัน หลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญฯ ได้วางไว้ที่กำหนดให้เป็นอำนาจของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการของการใช้ดุลพินิจว่าคดีลักษณะใดมีประเด็นข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระแก่การพิจารณาที่ศาลฎีกาไม่พึงรับไว้วินิจฉัย ซึ่งศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ออกระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริง

¹ สถิติคดีของศาลฎีกา, งานสถิติคดีของศาลฎีกา (อัดสำเนา)

ที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ. 2551 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม 2551 เป็นต้นมา นอกจากนี้ประธานศาลฎีกายังได้ออกคำสั่งศาลฎีกาที่ 22/2551 เรื่อง การไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2551 เพื่อให้การบริหารจัดการคดีในศาลฎีกาเป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาฯ ดังกล่าวอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม การให้อำนาจศาลฎีกาปฏิเสธคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยเพื่อให้ศาลฎีกาได้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีที่มีความสำคัญอันจะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลฎีกาดำเนินไปด้วยความรวดเร็วซึ่งเป็นแนวทางในการลดปริมาณคดีค้างค้างในศาลฎีกาประการหนึ่งนั้น สิ่งสมควรตระหนักถึงอย่างยิ่งคือ สิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมที่รัฐธรรมนูญฯ ได้บัญญัติรับรองไว้ซึ่งต้องไม่ถูกลดทอนลงไปด้วย ทั้งนี้กล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งที่พยายามเน้นย้ำถึงสิทธิของปวงชนชาวไทยในกระบวนการยุติธรรมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมดังที่ปรากฏในบทบัญญัติ มาตรา 40 ความว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง รวมถึงสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม จึงถือเป็นภาระหน้าที่ขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่จะต้องวางนโยบายของตนไม่ให้ขัดหรือแย้ง หากต้องมีความสอดคล้องทั้งในด้านการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการตีความกฎหมายเพื่อเอื้อต่อการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฯ และกฎหมายอื่นๆ ให้มีสภาพบังคับใช้อย่างชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในการออกระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามหลักการนี้ สิ่งของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาต้องตระหนักถึงอย่างยิ่งคือ การกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการของการปฏิเสธคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกานั้นต้องมีความชอบธรรมต้องตามปรัชญาของรัฐธรรมนูญฯ รวมถึงมีประสิทธิภาพและความเป็นเอกภาพในการบังคับใช้และการตีความกฎหมาย เพราะกล่าวได้ว่าการใช้ดุลพินิจในการปฏิเสธไม่รับคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกานี้มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาโดยปกติเช่นกัน

จึงมีปัญหาคืออันควรศึกษาและวิเคราะห์ถึงแนวความคิด หลักเกณฑ์และกระบวนการของการปฏิเสธคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกาของประเทศไทย ทั้งนี้ โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศตามระบบคอมมอนลอว์ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาทั้งในระดับศาลสหรัฐและระดับศาลมลรัฐ และประเทศตามระบบซีวิลลอว์ ได้แก่ ประเทศเยอรมนี อันจะได้นำมาวิเคราะห์และประยุกต์ใช้กับหลักเกณฑ์และกระบวนการ

ในการปฏิเสธคดีซึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกาของประเทศไทยต่อไป ในแนวทางที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และความเป็นเอกภาพ เพื่อให้ศาลฎีกาของไทยสามารถ อำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม สมดังแนวนโยบาย ของศาลยุติธรรมที่ได้วางไว้อย่างแท้จริง

โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะในคดีอาญา เนื่องจากการ ดำเนินคดีอาญานั้นมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคล ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าฝ่ายผู้เสียหายหรือฝ่ายจำเลยรวมถึงประชาชน ความล่าช้าหรือข้อผิดพลาดเพียง เล็กน้อยที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม อาจส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงจน ยากที่จะหาทางเยียวยาแก้ไขให้เป็นอย่างเดิมได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา และ แนวความคิดในการปฏิเสธคดีอาญาซึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกา

2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์และกระบวนการของการปฏิเสธคดีอาญาซึ่งไม่เป็นสาระ อันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกาของประเทศไทย และประเทศตามระบบคอมมอนลอว์และ ระบบซีวิลลอว์

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงหลักเกณฑ์และกระบวนการ ของการปฏิเสธคดีอาญาซึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกาของประเทศไทย ประเทศตามระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์ ทั้งนี้เพื่อหาจุดเหมาะสม แนวทาง หรือมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์และกระบวนการของการปฏิเสธไม่รับคดีอาญา ซึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกา รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

3. สมมุติฐานของการวิจัย

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสอง เปิดโอกาสให้ศาลฎีกามีดุลพินิจปฏิเสธไม่รับพิจารณาคดีอาญาซึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับ การวินิจฉัยนั้น หากการใช้ดุลพินิจดังกล่าวได้กระทำไปโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ย่อมส่งผลดีทำให้การพิจารณาคดีเป็นไป ด้วยความรวดเร็วและลดปริมาณคดีค้างในศาลฎีกาได้

4. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย มุ่งศึกษาเฉพาะเรื่องหลักเกณฑ์และกระบวนการของการปฏิเสธคดีอาญาซึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกาตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ.2551 โดยจะทำการศึกษาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์และกระบวนการของเลือกรับคดีขึ้นสู่การพิจารณาในศาลฎีกาของประเทศไทยและประเทศตามระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์

5. วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ คำพิพากษาศาลฎีกา คำสั่งศาลฎีกา หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรายงานการสัมมนาและข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาวิเคราะห์ วิจัย และเปรียบเทียบแนวทางที่เหมาะสมของการปฏิเสธคดีอาญาซึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกา

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา และแนวความคิดในการปฏิเสธคดีอาญาซึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกา
2. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์และกระบวนการของการปฏิเสธคดีอาญาซึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกาของประเทศไทย และหลักเกณฑ์ในการเลือกรับคดีของศาลสูงสุดในประเทศตามระบบคอมมอนลอว์ และระบบซีวิลลอว์
3. ทำให้ทราบถึงผลการวิเคราะห์หลักเกณฑ์และกระบวนการของการปฏิเสธไม่รับคดีอาญาซึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกาของประเทศไทย ประเทศตามระบบคอมมอนลอว์ และระบบซีวิลลอว์ ทั้งนี้เพื่อหาจุดเหมาะสม แนวทาง และมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์และกระบวนการของการปฏิเสธไม่รับคดีอาญาซึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยในศาลฎีกา รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป